

British Embassy
Prague

**POLICY REPORT Z DISKUSE S NÁZVEM
„VZPOMÍNÁNÍ NA LISTOPAD 1989: MOHOU
VÝZVY V OBLASTI ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
OTŘÁST SOUČASNÝM SYSTÉMEM?“**

OBSAH

POLICY REPORT

1. SHRNU TÍ	3
2. ÚVOD – SHRNU TÍ T ÉMATU	3
3. SHRNU TÍ DISKUSE	4
3.1 HLAVNÍ T ÉMATA	4
3.2 HLAVNÍ IDENTIFIKOVANÉ PROBLÉMY	5
3.3 HLAVNÍ IDENTIFIKOVANÁ ŘEŠENÍ	5
4. DOPORU ČENÍ A DALŠÍ POSTUP	6
4.1 EKONOMIKA	6
4.2 SPOLEČNOST	6
4.3 POLITIKA	6

1. SHRNU TÍ

Tento report vychází z diskuse s názvem „**Vzpomínání na listopad 1989: Mohou výzvy v oblasti životního prostředí otřást současným systémem?**“. V úvodu jsou definovány hlavní parametry změny klimatu – globální oteplování, úbytek množství sněhu a ledu, stoupající hladiny moří a zvyšující se koncentrace skleníkových plynů. Další část zprávy shrnuje hlavní témata debaty, jako jsou podobnosti a rozdíly mezi

sametovou revolucí a současnou vlnou podpory environmentálních témat, rostoucí zájem veřejnosti a pokrok v řešení klimatické krize. Text rovněž shrnuje hlavní identifikované problémy a navrhovaná řešení. Nakonec zpráva na základě závěrů diskuse nabízí doporučení a jmenuje další možné kroky při řešení klimatické krize z ekonomické, politické a společenské perspektivy.

2. ÚVOD – SHRNU TÍ TĚMATU

Ochrana životního prostředí patřila spolu s demokracií a dodržováním lidských práv k požadavkům sametové revoluce¹ a zůstala jednou z největších výzev i ve 21. století. **Globální oteplování nepochybně probíhá a mnohé z pozorovaných změn jsou bezprecedentní. Mezi tyto změny patří oteplování atmosféry a oceánů, úbytek množství sněhu a ledu, zvyšování hladiny moří a zvyšování koncentrace skleníkových plynů.**² Od roku 2001 patří 19 z 20 let k nejteplejším v historii, s výjimkou roku 1998. Arktický mořský led nyní ubývá tempem 13,1 % za deset let a pevninské ledové příkrovy v Antarktidě a Grónsku tají od roku 2002 tempem 428 miliard tun za rok.³ V roce 1989 byla koncentrace oxidu uhličitého, skleníkového plynu zachycujícího teplo v atmosféře, na úrovni 353 ppm, v roce 2020 dosáhla 414 ppm.⁴

Od roku 1989 však došlo ke změnám v přístupu k ochraně životního prostředí, na mezinárodní úrovni byly uzavřeny bezprecedentní dohody a téma životního prostředí se postupně dostalo do středu zájmu politiků i veřejnosti, zejména mladých lidí. O těchto a dalších aspektech tématu se diskutovalo v **debate, která se konala 17. listopadu 2020 v rámci Festivalu demokracie a ve spolupráci s Britským velvyslanectvím v Praze**. Diskuse se účastnili: Anna Gumplová, Bedřich Moldan, Steve Crawshaw, Ralf Fücks, Arzu Geybulla.

Záznam debaty je dostupný [zde](#).

“V té době mnoho lidí říkalo: nic se nemůže změnit, narodili jsme se do tohoto systému, v tomto systému i zemřeme. Ale jiní řekli ne, můžeme se tomu postavit. Myslím, že je to pro nás v současné době důležité.”

Steve Crawshaw

¹ OECD, OECD Environmental Performance Reviews: Czech Republic 1999 (Paris: OECD Publishing, 1999): 197.

² IPCC, Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. (Geneva: IPCC, 2014): 2.

³ “Global Climate Change,” NASA, <https://climate.nasa.gov/>.

⁴ “Climate Change: Atmospheric Carbon Dioxide,” NOAA Climate, <https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-atmospheric-carbon-dioxide>.

3. SHRNU TÍ DISKUSE

3.1 HLAVNÍ TĚMATA

Jedním z hlavních témat diskuse byly podobnosti a rozdíly mezi sametovou revolucí a současnou vlnou podpory environmentálních témat. **Stejně jako v době revoluce v roce 1989, jejíž ekologickou část vedl mladý student, také v současné době se zvyšuje angažovanost mladých lidí usilujících o změnu přístupu k ochraně klimatu.** Dalším podobným rysem je přetrvávající pesimismus v části tehdejší i nynější společnosti, který pramení z pocitu, že systém individuální činností změnit nelze.

“Dny, které jsem před 31 lety trávil v Praze, pro mě zůstávají jedněmi z nejpamátnejších v celém mém životě a jednou z věcí, díky nimž byly tak nezapomenutelné, byla výzva změnit to, co se do té doby zdálo zcela nezpochybnitelné. Myslím, že z toho plyne poučení pro environmentální témata i jiné zdánlivě nezměnitelné věci. To, co potřebujeme, je odhodlání.”

Steve Crawshaw

Na rozdíl od doby před více než 31 lety je dnes pro politiky prakticky nemožné klimatickou krizi ignorovat, či dokonce zpochybňovat, a to právě kvůli rostoucí angažovanosti veřejnosti. V komunistickém Československu byl zájem motivován zejména zhoršeným stavem životního prostředí, který bezprostředně ohrožoval zdraví obyvatel, což mělo za následek protesty lokálního charakteru. V současnosti se silnějším stává také hnutí na globální úrovni.

Dalším důležitým tématem diskuse byl vývoj přístupu k řešení klimatické krize. Od roku 1989 došlo k významným změnám. Klima bývalo velmi okrajovým tématem veřejné a politické debaty, postupně se ale dostalo do středu pozornosti. Povědomí široké veřejnosti o problémech klimatu vzrostlo také díky vzdělávání, vědeckému výzkumu a množství dostupných informací.

“Byl jsem jedním z předsedů Strany zelených v západním Německu a v rámci kandidatury ve volbách v roce 1990 bylo naším sloganem: Všichni mluví o znovusjednocení Německa, my mluvíme o klimatu. Umístění klimatické změny do centra naší politické agendy jsme v té době považovali za extrémně progresivní a avantgardní.”

Ralf Fücks

Pokročili jsme také v oblasti mezinárodní spolupráce.

V roce 2015 byla přijata Pařížská klimatická dohoda, jejímž cílem je přispět k udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C v porovnání s obdobím před průmyslovou revolucí. Za významný krok vpřed je považována navzdory skutečnosti, že jsme dosud nedosáhli implementace závazků vyplývajících ze smlouvy do našich politických a hospodářských systémů. Dalším souborem iniciativ je Zelená dohoda pro Evropu z roku 2019, na základě které se má evropský kontinent stát do roku 2050 klimaticky neutrálním. Evropská unie již dosáhla pokroku při plnění svých cílů v oblasti energetické účinnosti, emise skleníkových plynů se od roku 1990 snížily o více než 20 % a podíl obnovitelných zdrojů energie se zvýšil.

3.2 HLAVNÍ IDENTIFIKOVANÉ PROBLÉMY

Od roku 1990 se degradace životního prostředí prohlubuje. **Na globální úrovni byly definovány dva hlavní problémy, které se nám navzdory vizím a závazkům nedaří řešit – globální ekologická krize a krize biodiverzity.** Přestože se nám do značné míry podařilo vyřešit většinu lokálních environmentálních problémů, příliš mnoho lidí stále předčasně umírá v důsledku znečištění ovzduší. Vzhledem k chybějící politické moci, která by mohla prosadit změnu na globální úrovni, nepostupujeme dostatečně rychle vpřed ve snaze hledat řešení.

“Myslím si, že řešení nehledáme dostatečně rychle. Chybí nám činy, politické kroky a politická moc, která by skutečně řekla: ano, je to problém, musíme se jím zabývat, a to globálně.”

Anna Gumplová

Průmyslová společnost je založena na fosilních palivech – uhlí, ropě a zemním plynu. **Ačkoli fosilní paliva již začala ustupovat do pozadí, transformace společnosti jako celku nemůže být provedena během jednoho roku. Je zapotřebí mnoho úsilí, kreativity a zejména investic.** Jak ale můžeme v současné době pozorovat napříč evropskými a asijskými zeměmi, ve srovnání s množstvím peněz vyčleněných na opětovné nastartování ekonomik postižených koronavirovou krizí, je množství peněz vyčleněných na nové energie a opatření na řešení klimatické krize velmi malé.

Jednou z výzev je také to, že ne všichni mají pocit, že se jich problém klimatické změny týká. Někteří lidé si myslí, že jiní by se měli snažit, ale sami nijak vlastní chování nepřizpůsobí. Tito lidé jsou často velmi krátkozrací, neuvědomují si, že jejich chování bude mít vliv na životy budoucích generací.

3.3 HLAVNÍ IDENTIFIKOVANÁ ŘEŠENÍ

Během debaty byla rovněž nastíněna řešení definovaných problémů. Abychom dosáhli úspěšné ekologické transformace, potřebujeme investice do přebudování dopravního systému, energetiky, průmyslové výroby a rozvoje měst. To vyžaduje rostoucí, fungující ekonomiku. **Měli bychom proto překonat falešnou dichotomii mezi ochranou životního prostředí a hospodářským růstem, propojit ekonomickou prosperitu miliard lidí s ochranou životního prostředí.** Neměli bychom se spoléhat jen na již uzavřené mezinárodní dohody, ale také se aktivně ujišťovat, zda jsou jejich cíle skutečně implementovány do hospodářských a energetických politik. Mezinárodní spolupráce je v boji proti změně klimatu velmi důležitá.

Mladá generace bude v budoucnu nejvíce ovlivněna změnou klimatu. Mladým lidem by proto měl být poskytnut větší prostor, aby mohli vyjádřit své názory a podílet se na rozhodování o prioritách hospodářského rozvoje a ochrany klimatu.

“Osobně jsem zapojen do české odnože Fridays for Future a myslím si, že tito mladí lidé jsou velmi angažovaní. Doufám, že v blízké budoucnosti získají větší vliv, to je naší nadějí.”

Bedřich Moldan

Je třeba se poučit z období revoluce v roce 1989, kdy část společnosti v proměnu tehdejšího systému nevěřila. Musíme spojit síly ve prospěch přijetí bezprecedentních opatření na ochranu klimatu. Jedním z řešení je změnit způsob, jakým se o klimatické krizi vyjadřujeme. **Měli bychom na ni pohlížet jako na příležitost k pokroku směřujícímu k nové průmyslové revoluci, v níž budou fosilní paliva nahrazena obnovitelnými energiemi.** Je třeba vzít v úvahu miliony lidí pracujících v průmyslových odvětvích založených na fosilních palivech a představit jim věrohodnou vizi budoucnosti. Plán, v němž ochrana klimatu nepovede ke zničení průmyslové společnosti, ale k jejímu přetvoření v inteligentnější a chytřejší verzi schopnou fungovat v souladu s přírodou.

4. DOPORUČENÍ A DALŠÍ POSTUP

Změna klimatu již začala a bude ovlivňovat budoucí generace. I kdybychom dnes přestali produkovat veškeré skleníkové plyny, proces to nezvrátí. Otázkou je, zda budeme schopni změnu klimatu zpomalit a vyhnout se nejtemnějším scénářům budoucnosti. Změna klimatu je jedním z nejsložitějších problémů, kterým čelíme, neboť v sobě mimo jiné zahrnuje hospodářství, společnost i politiku.⁵

4.1 EKONOMIKA

Na ekonomické úrovni jsou nejdůležitější investice do rozvoje technologií a čisté, udržitelné energie, jelikož současná energetika je zdrojem více než dvou třetin celosvětových emisí skleníkových plynů.

Abychom se vyhnuli dramatickému nárůstu globální teploty, musíme během několika desetiletí snížit emise na nulu. Potřebujeme nové technologie k dekarbonizaci odvětví, ve kterých je obtížné snížit emise, jako je lodní doprava, nákladní automobily, letectví, těžký průmysl a zemědělství. Měli bychom se proto poučit z pokrizového vývoje v roce 2008, kdy hospodářské oživení vyústilo v největší nárůst emisí v historii, a využít ambiciózních vládních plánů obnovy po pandemii k mnohem větším investicím do klíčových energetických technologií.⁶

4.2 SPOLEČNOST

Náchylnost vůči změně klimatu a emise skleníkových plynů jsou ovlivněny životním stylem, chováním lidí a jejich kulturou.⁷ Je důležité, aby si to každý jednotlivec ve společnosti uvědomoval a choval se odpovídajícím způsobem s ohledem na životní prostředí. Část společnosti stále nevěří v možnost zvrátit nebo zpomalit změnu klimatu. Měli bychom se proto pokusit tuto část společnosti přesvědčit, že změna našeho chování ve prospěch budoucích generací má smysl.

4.3 POLITIKA

Politici a vlády mají zásadní úlohu při prosazování opatření na ochranu klimatu. Proto bychom jako společnost měli ukázat, že nám na řešení klimatické krize záleží, a nedávat politikům příležitost problém

bagatelizovat nebo ignorovat. **Klimatická krize by měla být jedním z klíčových bodů politické agendy na místní i celosvětové úrovni. Jak jsme mohli pozorovat při řešení koronavirové krize, problémy přesahující hranice národních států vyžadují globální spolupráci.** Státy by proto měly vycházet z předchozích dohod o zmírňování změny klimatu a zajistit plnění jejich cílů.

Anna Gumplová
politika a aktivistka

Bedřich Moldan
ekolog, publicista a politik

Steve Crawshaw
ředitel pro politiku a advokační činnost,
Freedom from Torture

Ralf Fücks
ředitel, Zentrum Liberale Moderne

Arzu Geybullá
sloupkařka, blogerka a novinářka

⁵ "Responding to Climate Change," NASA, <https://climate.nasa.gov/solutions/adaptation-mitigation/>.

⁶ "Energy is at the heart of the solution to the climate challenge," IPCC, <https://www.ipcc.ch/2020/07/31/energy-climatechallenge/>

⁷ IPCC, Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. (Geneva: IPCC, 2014): 26.

DALŠÍ POSTUP:

- Zajištění přístupu k cenově dostupné, spolehlivé, udržitelné a moderní energii
- Podpora udržitelného způsobu industrializace a efektivního využívání zdrojů
- Zajištění udržitelné spotřeby a výroby, které zahrnují oddělení hospodářského růstu od zhoršování stavu životního prostředí a podporují udržitelný životní styl
- Podpora inkluzivního a udržitelného hospodářského růstu, zaměstnanosti a důstojné práce pro všechny v souvislosti s restrukturalizací odvětví založených na fosilních palivech
- Přijmout naléhavá opatření pro boj se změnou klimatu a jejími dopady,⁸ globálně spolupracovat při řešení přeshraničních problémů a kontrolovat plnění cílů mezinárodních dohod
- Investovat do vzdělávacích programů za účelem zvýšení porozumění udržitelné spotřebě a výrobě
- Zajištění stability institucí a transparentnosti systému demokratické správy věcí veřejných, naslouchající názorům a obavám mladé generace při přijímání nezbytných kroků k ochraně klimatu

Efektivní řešení změny klimatu i dalších rostoucích environmentálních výzev jde ruku v ruce s transparentním systémem demokratické správy věcí veřejných a současně s řešením souvisejících sociálně-ekonomických problémů. Cílem Nadace Forum 2000 je pokračovat ve svém zájmu o toto zásadní téma a své zaměření dále prohlubovat.

⁸ "17 Goals to Transform Our World," The Sustainable Development Agenda of the United Nations, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.

www.forum2000.cz